

u području djelatnosti zaštite kulturne baštine (*Pravilnik o pripravnštvu, strokovnih izpitih in pridobivanju nazivov za zaposlene v dejavnostih s področja varstva kulturne dediščine*) propisuje obvezu polaganja stručnog ispita za same arhiviste, kao i obveze vezane uz pripravnštvo. Također, ovaj Pravilnik uređuje princip bodovanja/skupljanja bodova za imenovanja u stručna zvanja. Žumer tematizira novine Zakona, ukazuje na njegovu suvremenost, prednosti i potpunost u odnosu na prošli Zakon, kao i na činjenicu da su važnost istoga prepoznali centralni državni organi – što se posredno iščitava kroz navođenje tima koji je sudjelovao u izradi (uključenost Vlade Republike Slovenije, Ministarstva javne uprave, Ministarstva kulture, arhivista, pravnih savjetnika i sl.). Žontar studiozno obrađuje formalno-pravni okvir i povijesni kontekst razvoja arhivske djelatnosti od početka 19. st. do najnovijih arhivističkih propisa Republike Slovenije.

Namjerno smo ovdje opširnije pristupili prikazu Zakona, a u manjoj mjeri i tek usput prikazu ostalih tekstova Zbirke. Tome je tako, jer je Zakon podloga za sve ostale provedbene propise kao i za samu strategiju – uputu (Jedinstvene tehnološke zahtjeve), a i povod je dvama člancima. Možemo reći da je Zbirka zapravo puno malih knjiga u jednoj knjizi, tako da bi za jedan detaljniji uvid trebalo obraditi svaki tekst posebno, što bi opsegom bilo kakvih sedam puta više stranica nego što je to sada. Kako god, Zbirka je izuzetno vrijedna, poučna, praktična i pregledna. Ukoliko nekoga interesira kakvo je stanje arhivske djelatnosti (ali i uprave u cjelini) u Republici Sloveniji, onda je ova Zbirka – priručnik sasvim pouzdan kompas. Poanta je u slijedećem: iz ove je Zbirke vidljiva dojmiva zrelost arhivske zajednice Republike Slovenije, ali ne samo nje. Vidljiva je zavidna zrelost tamošnje državne uprave odnosno tijela vlasti koji ne gledaju na arhivistiku i arhiviste kao na »naftalinske spodobе« iz našeg uvoda, već upravo s njima sudjeluju u kreiranju sigurnih modela da današnje radnje i informacije ne budu radnje i informacije kojih nikada nije bilo. Da se upravo to poprilično događa sa informacijama u elektroničkom beskraj, na vrijeme je poznato.

Hrvoje Kirić

Preserving the Digital Heritage: Principles and Policies. Selected papers of the International conference organized by Netherlands National Commission for UNESCO. Netherlands National Commission for UNESCO, European Commission on Preservation and Access, Lipanj 2007. 56 str.

Nizozemska nacionalna komisija za UNESCO i Europska komisija za čuvanje i dostupnost objavili su u lipnju 2007. izlaganja o čuvanju digitalne baštine, održana na međunarodnoj konferenciji u Haagu 4. i 5. studenoga 2005. godine (http://www.unesco.nl/images/preserving_the_digital_heritage.pdf). Čuvanje digitalne kulturne baštine logičan je nastavak tradicionalnih zadaća arhiva, knjižnica i

muzeja, koji zahtijeva nova znanja i stručnosti. UNESCO je 2003. na 32. Generalnoj konferenciji usvojio Povelju o zaštiti digitalne baštine.

Uvod su napisali Annemieke de Jong i Vincent Wintermans. Naglašavaju kako su na Konferenciju namjerno pozvani predavači izrazito različitih shvaćanja i stavova. Objavljena su četiri izlaganja glavnih predavača, koja ćemo ovdje prikazati dosta šturo, više kao poticaj za čitanje ovih vrsnih referata, koje svakako preporučamo svim informacijskim i dokumentacijskim stručnjacima, nego kao njihov prikaz:

1. Abdelaziz Abid: *Sačuvati našu digitalnu baštinu: nova paradigma čuvanja*

Porast digitalne baštine i njezina osjetljivost ne mogu proći nezapaženo, a digitalna je domena dovela do pojave nove paradigme. Pustiti klasično, papirno gradivo da leži na policama spremišta, u adekvatnim fizičkim uvjetima, bila je najbolja garancija njegova čuvanja, a korištenje gradiva se smatralo najgorim neprijateljem konzervacije. Nasuprot tomu, trajno postojanje digitalnih informacija garantira stalan prijenos na nove medije. S Internetom više ne trebamo napuštati virtualni prostor kako bismo koristili digitalnu baštinu. Tradicionalna središta moći, temeljna na posjedovanju rijetkih i neprocjenjivih informacija, dovedena su u pitanje, a piramidalna organizacija rada ustupa mjesto suradnji. Ove promjene i te kako utječu na arhivsku praksu, npr. na kriterije vrednovanja temeljena na hijerarhiji stvaratelja. Potrebno je uspostaviti potpuno novi režim informacija, u potpunosti transformirati staru memoriju i arhivski sustav.

2. William Uricchio: *Preći iza artefakta: lekcije iz kulture sudjelovanja*

Digitalni obrat je omogućio transformaciju poznatih medija kao što su fotografija, film, snimljeni zvuk i tiskana riječ uvodeći nove platforme, standarde i aplikacije. Blogovi, wikipedija, različiti on-line socijalni prostori i sl. nemaju ekvivalent u tradicionalnim arhivskim objektima, ne postoje institucije zadužene za njihovo sakupljanje, odabiranje, restauraciju, čuvanje i davanje na korištenje. Izazovi s kojima se susreću institucije i pojedinci zaduženi za čuvanje kulturne baštine su enormni, ne samo da moraju ići preko poznatih objekata nego je tu i veliki preokret prema kulturi sudjelovanja i suradnje, uzmimo za primjer wikipediju koja je proizvod suradnje. Bez poznatih kriterija, kao što su stvaratelji i njihova hijerarhija, kako znati što sačuvati, koje kriterije vrednovanja primijeniti? Promjene utječu na sva područja našeg života, od bankarstva, do zabave i rada. Digitalna kultura je omogućila da npr. »kućni« filmovi postanu »svjetski« – distribucija ne ovisi o korporacijama i vladama. Novi mediji se bazično razlikuju od medija na kojima se temelje arhivske politike, najviše po tome što su dinamični i uvijek u razvoju (nemaju konačno, završeno stanje) i umreženi su. Digitalni mediji brišu nekada jasnu granicu između stvaratelja i korisnika. Arhivi reflektiraju okruženje u kojem se nalaze te novo okruženje zahtijeva nove politike.

3. David Bearman: *O vrednovanju i digitalnom čuvanju kao sustavnim problemima*

Autor elaborira nekoliko fundamentalnih problema u trenutnoj situaciji:

- Odabiranje. Trenutno ga obavlja obučeno osoblje pojedinačnih institucija, npr. arhivisti, knjižničari, kustosi, arheolozi i sl. koji dijele temeljnu pretpostavku da odabiranjem sakupljaju, a da sakupljanjem usvajaju odgovornost za čuvanje onog što su odabrali. Arhivi čuvaju trivijalni dio ukupnoga gradiva i u sadašnjem okruženju, digitalni zapisi koje pohranjuju nisu najznačajniji dio gradiva, niti su dobiveni na način koji garantira njihovu autentičnost. Transferom digitalnih zapisa u archive arhivi postaju odgovorni za njihovo čuvanje, mada su za ovu zadaću slabo opremljeni.

- Što sačuvati? Profesionalci različitih ustanova kulture ne slažu se oko bitnih karakteristika onoga što se mora čuvati, zato jer se ne slažu oko toga što je zapis. Stoga treba zajedno primijeniti mnogostruke strategije čuvanja kako bi dobili kompletnu sliku prošlosti.

- Reprezentacija i autentičnost. Digitalne objekte treba uhvatiti u trenutku njihova stvaranja i njima upravljati pod rigoroznom kontrolom, kako bi zbilja bili autentični. Većina institucija koje obavljaju digitalno čuvanje ignorira zahtjev za pohranom, nakon migracije na novi format i reprezentaciju, izvornih bitova u nekom enkapsuliranom obliku. Svega ih par, ako i jedna, čuva adekvatnu dokumentaciju o algoritmima korištenim u transformaciji s jednog formata u drugi.

- Socio-ekonomski model za sadašnje digitalno čuvanje. Sadašnji pristup odabiranju i čuvanju kulturne baštine je takav da svaka pojedinačna institucija pokriva relevantne troškove. No, ustanovama nedostaju sredstva, tehničke vještine i sustav da same adekvatno čuvaju digitalnu baštinu te ne začuđuje da za većinu digitalnog fundusa migracija nije obavljena na vrijeme, a kod dijela i toliko kasni da je preskupa. Ne postoji neovisna verifikacija algoritmima korištenim u transformaciji s jednog formata u drugi. Ukratko, sadašnje su metode skupe, neučinkovite, rasipničke i manjkave.

- Sustavna rješenja. Naš običaj fokusiranja odabiranja i čuvanja u pojedinačnim institucijama je rezultat karakteristika klasične baštine. Funkcije koje institucije neučinkovito obavljaju treba preseliti na mrežnu infrastrukturu. U budućem modelu digitalnog odabiranja korisnik, a ne institucija, treba odabrati što želi čitati, gledati ili slušati, a institucije (arhivi, knjižnice, muzeji) mu trebaju omogućiti dostupnost, kontekst i interpretaciju.

4. John Mackenzie Owen: *Čuvanje digitalne baštine: uloge i odgovornosti baštinskih ustanova*

U sadašnjem je trenutku odabiranje i pohrana baštinskoga gradiva primarno odgovornost baštinskih institucija financiranih iz proračuna. Arhivi, knjižnice i muzeji su institucije koje su čuvale baštinu u pre-digitalnoj eri i sada se prilagođavaju na čuvanje digitalnog materijala. Digitalni baštinski materijal nije samo tradicionalni baštinski materijal u digitalnom obliku. Digitalni objekti koji predstavljaju i čuvaju suvremenu kulturu imaju niz posebnih karakteristika kojima se razlikuju od tradicionalnog baštinskog materijala, kao što su globalna provenijencija, heterogenost, fluidnost, dinamičnost. Veliki je jaz između onoga što čuvaju tradicionalne baštinske ustanove i onoga što bi trebale čuvati u smislu našeg današnjeg digitaliziranog dru-

štva. Tradicionalnim baštinskim ustanovama nedostaju razumijevanje digitalne kulture i vještine koje bi im omogućavale rad s novim digitalnim materijalom. Ovo ima za posljedicu da će buduće generacije promatrati 21. stoljeće kroz oči baštinskih ustanova 20. stoljeća koje nisu uspjele prijeći na potpuno novu definiciju materijala, koju zahtijeva digitalizacija društva. Rješenje ovog problema je utemeljenje potpuno novih tipa baštinskih ustanova za digitalni materijal. Stvaranje takvih institucija zahtijeva pristup »izvana« i ne smije biti ostavljeno tradicionalnim baštinskim ustanovama.

Na kraju publikacije dana je Povelja o zaštiti digitalne baštine, podaci o autorima te popis sudionika konferencije (iz Hrvatske su sudjelovale dvije osobe, jedna iz NSK, druga iz Ministarstva kulture).

Živana Heđbeli

Taylor, A. G. *The Organization of Information*. Westport, Connecticut, London : Libraries Unlimited, 2004., 417 str.

Informacijski priručnik Arlene G. Taylor, profesorice na *Školi za informacijske znanosti (School of Information Sciences)* iz Pittsburgha, pod naslovom *The Organization of Information (Organizacija informacija)*, drugo je izdanje knjige prvi puta izašle 1999. godine. Radi se o priručniku koji je namijenjen širem krugu informacijskih stručnjaka, ali i studenata informacijskih znanosti. Autorica je u ovo djelo ugradila, u znatnijoj mjeri negoli se to uobičajeno susreće, sadržaje za koje je zainteresirana najšira stručna zajednica. To se poglavito odnosi na upadljivu orijentaciju prema općim problemima organizacije informacija u računalnome okruženju, koji čine značajan dio sadržaja, pa su sva pitanja obrađena s naglaskom na novim medijima kao dominantnome obilježju suvremene organizacije informacija.

Knjiga se sastoji od 12 poglavlja: 1. Organizacija zapisanih/zabilježenih informacija (*Organization of Recorded Information*), 2. Sredstva za pretraživanje (*Retrieval Tools*), 3. Razvoj organizacije zabilježenih informacija u zapadnoj civilizaciji (*Development of the Organization of Recorded Information in Western Civilization*), 4. Standardi za kodiranje (*Encoding Standards*), 5. Sustavi i oblikovanje sustava (*Systems and System Design*), 6. Metapodaci (*Metadata*), 7. Metapodaci: Opis (*Metadata: Description*), 8. Metapodaci: Dostupnost i normativna kontrola (*Metadata: Access and Authority Control*), 9. Predmetna/sadržajna analiza (*Subject Analysis*), 10. Sustavi za kontrolu rječnika (*Systems for Vocabulary Control*), 11. Sustavi za kategorizaciju (*Systems for Categorization*), 12. Sređivanje i prezentacija (*Arrangement and Display*). Sadrži i dodatak uz 9. poglavlje, kao ispomoć za provedbu predmetne analize (*Subject Analysis Application*), str. 347-351, rječnik (*Glossary*), str. 353-383, odabranu bibliografiju (*Selected Bibliography*), str. 385-405 i kazalo pojmova (*Index*), str. 407-417.